

Preludium

*Dina ord kom och jag åt dem,
ditt ord blev mitt hjärtas fröjd och glädje.*

JEREMIA 15:16

På hedersplats i mitt hemmakontor ligger den största boken i vårt hem. När jag första gången fann den hade boken uppenbarligen inte eftersökts på många år. Den låg förvarad i en ask som i sin tur stoppats undan i en byrålåda, i ett skåp, i en skrubb på min släkts gård i Jämtland. När jag nyfiket öppnade den stora pärmen insåg jag förvånat att jag hade funnit min farfars farfars fars familjebibel! Längst upp på första sidan stod det »Talmannen Nils Larson«, och därunder namnen på hans familjemedlemmar.

Min anfader var mycket riktigt talman i riksdagen för bondeståndet – den siste i sitt slag innan ståndsriksdagen avskaffades 1865. Hans bibel tycktes dock närmast oanvänd, och hade förblivit bortlagd i nästan hundrafemtio år. Jag frågade därför nuvarande gårdsinnehavare om jag kunde få ta med familjebibeln och placera den på en mer hedrande plats. Därför ligger denna vackert illustrerade volym idag i vårt hem att se och studera för var och en som önskar.

Jag har varit en bibelläsare sedan jag som elvaåring fick min första egna bibel som gåva av min uppväxtförsamling. Även som ung fick jag med mig en hel del från läsningen, men som för de flesta dröjde det ändå innan jag verkligen började kunna ta till mig innehållet. I lagren under en första, enkel läsning av Bibelns mest bekanta texter ligger nämligen fler och djupare dimensioner.

Dessa djupare lager är inte, som gnostikerna och andra har hävdat, så svåråtkomliga och mystiska att bara de med speciellt djup insikt kan förstå dem. Nya testamentet förkunnar tvärtom att det som en gång tycktes svårförståeligt nu har uppenbarats genom

Jesus från Nasaret. Utifrån honom kastas också ett förklarande ljus också över den mer större bibeldel som den kristna världen kallar Gamla testamentet.

Nu i vuxen ålder är jag inte bara en privat bibelläsare, utan arbetar också som historiker och forskare. Dessa båda identiteter kan mycket väl förenas, där det vetenskapliga studiet av Bibelns texter och samtidsförhållanden kan skänka större ljus och djup åt innehållet. Den här boken tar tillvara bibelforskningens slutsatser om texternas språk, tillkomst och historiska kontext, men låter samtidigt texterna tala fritt utan att lägga till den distansserande skepticism som vår sekulariserade kultur så ofta tar till. Den enkelt personliga och den vetenskapligt analyserande bibelläsningen har goda förutsättningar att samverka och blottlägga de guldkorn som tycks utlagda längs vägen – likt de brödsmlor som Hans och Greta lägger ut i sagan för att en dag kunna hitta vägen hem till sin far.

Min ingångsfråga i denna bok är om Bibeln, världens mest spridda bokverk, tycks förmedla ett genomtänkt och övergripande budskap. Genom tjugofyra kapitel undersöker jag olika tematiska spår som utmärker Bibeln som litterär produkt, hur dess mönster knyts samman och var dess centrumpunkt kan finnas. Denna undersökning kommer att genomföras med respekt både för modern forskning och för vad texterna och deras författare önskat förmedla.

När jag undervisar på universitetet brukar jag skicka med ett generellt råd till mina studenter: Vi bör inte dra större slutsatser ur historiska texter än vad källmaterialet tillåter – men inte heller mindre! Samma grundregel gäller även vid studier av Bibelns texter. Denna bok söker en sund medelväg mellan två diken, där det ena utgörs av vidlyftiga spekulationer och det andra av en sluten läsning som stänger dörren för texternas egna anspråk.

Den som håller Bibeln på armlängds avstånd kan uppleva den som daterad, svårbegriplig och utan intresse för en modern människa. En sådan inställning försvårar möjligheten att ta in de

dyrbarheter som finns innanför pärmarna. Den som däremot vågar ta sig an texterna på allvar kan få uppleva hur förundran växer ju mer vi studerar och inser dessa flertusenåriga texters relevans för oss idag. Min förhoppning är att denna bok ska väcka en större hunger efter Bibelns litterära och andliga skatter, men också ge en ökad insikt i den övergripande berättelse som saknar motsvarighet i resten av världslitteraturen.

Om Bibeln faktiskt är en medvetet sammanflätad samling texter, snarare än bara ett antal hopsamlade textstycken från forntiden och antiken – då skulle den kunna studeras ungefär som en genomtänkt detektivroman. Det var också så jag utformade min tidigare bok *Sherlock: Fallet med den tomma graven*, där jag lät tidernas främste detektiv utreda händelserna den där märkliga påskhelgen i Jerusalem för tvåtusen år sedan.

I en välskriven deckare lägger författaren normalt ut ledtrådar som är svåra att notera vid en första läsning. Men när förklaringen presenteras i slutkapitlet står det klart vilken roll även de små detaljerna haft för helheten och för dramats slutliga upplösning. Kanske kan även Bibeln betraktas så. När vi läser den första gången känner vi igen de stora, välkända episoderna. Vi noterar sidospår som initialt kan verka märkliga, eller passager som kan upplevas som långdragna transportsträckor. Men precis som i en bra detektivroman kan några av de viktigaste nycklarna till dramats lösning visa sig ligga just i den sortens inslag.

Som stöd för den egna bibelläsningen finns det idag flera goda resurser på nätet. Några användbara webbplatser med grundtexter och uppslagsfunktioner är biblehub.org, blueletterbible.org och stepbible.org, varav den senare även har äldre översättningar på svenska. På vårt språk är karnbibeln.se en av de fylligare resursbankerna. Vilken av dessa nätsajter som passar bäst för just dig handlar delvis om personlig smak och behov.

Det finns många böcker som lyfter olika enskilda teman i Skriften. Något som kan behövas är dock en bredare genomgång av tematiska bibliska mönster – teman som texterna inte alltid ropar ut

från hustaken, utan snarare viskar fram som en stilla susning genom bibelbladens prassel. Jag hoppas att denna sammanställning kan ge en djupare förståelse av de bibliska texterna, men också en ökad förundran över de mönster som framträder när Gamla och Nya testamentets böcker fritt tillåts förmedla sitt budskap.

Jag har ingen ambition att utmåla denna bokvolym som en fullkomlig uppenbarelse att åtfölja utan följdfrågor. Tvärtom vill jag varmt uppmana dig att med öppna ögon dyka ned i de bibliska texterna. Då kanske även du får göra den upptäckt jag själv gjort gång på gång – att se den röda tråden dyka upp på just de ställen där man anade att den kunde finnas.

När vi lägger pussel och lyckas foga samma en mängd till synes helt disparata bitar till en helhet är det ett resultat av att det finns en mönsterbild som bitarna kan passas in i. Det har varit en ren fröjd att via detta projekt få se en sådan bild växa fram ur Bibelns böcker, och jag hoppas att du ska få en lika god upplevelse av att läsa boken som det har varit för mig att skriva den. Jag tackar mina redaktörer på bokförlaget Libris, och även bibelöversättarna Jonas Bergsten och Aila Annala som assisterat med fackgranskning. För synpunkter på detaljnivå riktar jag ett särskilt tack till bibelforskaren Tore Jungerstam.

Låt mig avsluta med ett sista läsråd. Detta är en innehållsrik bok, där varje kapitel rymmer så stora ämnen att vart och ett utan vidare skulle ha kunnat utgöra en egen bok; faktum är att denna bok först började med fokus på endast ett av dessa tjugofyra spår. Ett praktiskt tips är därför att läsa en del i taget – gärna med en egen bibel nära till hands, och så låta varje kapitel sjunka in innan du går vidare i läsningen. Välkommen med på en omtumlande och välsignad resa genom Böckernas bok.

Författaren, Forserum försommartiden 2025